Rapport
2020-05-11
Dnr KS 2019/264-19

KOMMUNLEDNINGSKONTOR KLK
Anton Mälberg

Kommunvakter i egen regi - försöksverksamhet

Innehåll

1. Inledning 2

1.1 Sammanfattning 2

2. Förutsättningar för att organisera ordningsvakter och väktare i egen regi.... 4

2.1 Kunskapsöversikt 4

2.2 Att införa ordningsvakter och väktare i egen regi 8

3. Trygghet och säkerhet i Täby 11

3.1 Upphandlade bevakningstjänster 11

3.2 Nuläge 11

3.3 Nuvarande arbete för trygghet och säkerhet i Täby 13

4. Bedömning och analys 14

4.1 För- och nackdelar med ordningsvakter, väktare och kommunvakter i egen regi 14

4.2 Förslag på försöksverksamhet med kommunvakter i egen regi 15

4.3 Andra förslag på trygghets- och säkerhetsskapande åtgärder 17

1. Inledning

I *Politisk inriktning för Täby kommun under mandatperioden 2019-2022* anges att kommunen ska utveckla väktarpatrullering i egen regi. Därigenom ska kommunen ta en mer aktiv brottsförebyggande roll – i första hand för att bekämpa bostadsinbrott och brottslighet på allmänna platser.

Nedan återges det specificerade uppdrag som gruppledarna i Alliansen gav kommundirektören den 3 juni 2019.

Kommundirektören ges i uppdrag att utreda förutsättningar för att organisera ordningsvakter och väktare i egen regi, med syfte att öka trygghet och säkerhet för kommunens invånare. Utredningen ska innehålla legala förutsättningar och konsekvenser, bemanning/ledning/organisation, en ekonomisk kalkyl inkluderande nuvarande kostnader för upphandlade bevakningstjänster eller motsvarande samt en bedömning av fördelar respektive nackdelar med ordningsvakter och väktare i egen regi. Kontakt med Polismyndigheten förutsätts. Utredningen kan i övrigt behandla frågeställningar som bedöms relevanta i sammanhanget.

1.1 Sammanfattning

Det finns legala förutsättningar för kommunen att organisera ordningsvakter och väktare i egen regi, dock med vissa förbehåll.

Ordningsvakter har vissa särskilda rättsliga befogenheter att avvisa, avlägsna och omhänderta personer som stör den allmänna ordningen, men de kan bara verka inom av Polismyndigheten beslutade områden. I Täby kommun finns i dagsläget tre sådana områden; kommunhuset, boendet för nyanlända på Kemistvägen och ett område i och omkring köpcentret Täby centrum. Det är möjligt för kommunen att anställa ordningsvakter som verkar på dessa platser.

Väktare är ett begrepp som används i lagen om bevakningsföretag. För att en kommun ska kunna anställa väktare i egen regi, i den mening som avses i lagen och i Polismyndighetens kompletterande föreskrifter, krävs att kommunen själv bildar ett bevakningsföretag. En rad kommuner använder väktare, men i de fall som framkommit rör det sig om upphandlad personal från bevakningsföretag.

En tredje personalkategori som utför trygghets- och säkerhetsskapande uppgifter i kommuner är trygghetsvärdar eller, som de benämns i denna rapport, kommunvakter. Liksom väktare saknar de särskilda befogenheter att ingripa, men till skillnad från ordningsvakter kan de verka i hela kommunen. Kommunledningskontorets bedömning är att kommunvakter är den personalgrupp i egen regi som har störst förutsättningar att öka trygghet och säkerhet.

Mot bakgrund av detta lämnas följande förslag på trygghets- och säkerhetsskapande åtgärder:

- Kommunen startar en tvåårig försöksverksamhet med två projektanställda kommunvakter. De arbetar såväl i bil som till fots. På så sätt kan de besöka både centrummiljöer, bostadsområden och andra platser efter behov. Kommunvakterna utrustas med lämplig klädsel som tydligt visar deras titel och att de arbetar för Täby kommun. Klädseln ska inte kunna förväxlas med uniform för polis eller ordningsvakt. Kommunvakternas fordon märks på samma sätt.

  Varje kommunvakt utrustas med en mobiltelefon dit allmänheten kan vända sig. Utifrån information som inkommer via mobiltelefonerna kan kommunvakterna efter behov uppsöka otrygga platser och fungera som stöd för invånarna genom synlighet, kontaktskapande dialog och förebyggande insatser.

  Kostnaden för detta förslag uppskattas uppgå till omkring 1,6 mnkr per år.

- Kommunen sätter via upphandlat bevakningsföretag in ordningsvakter på Täby torg vid tidpunkter då många uppehåller sig i och kring närliggande krogmiljö, exempelvis kvällar och nätter på fredagar och lördagar. Detta skulle förstärka den bemanning som redan idag finns i krogmiljö och är något som föreslås av kommunens polis. Även detta föreslås som en försöksverksamhet under två år.

  Kostnaden uppskattas uppgå till omkring 700 000 kr per år.

- Fältgruppens arbete och arbetet med nattvandring kan utvecklas tillsammans med kommunvakternas arbete. En bedömning av behovet av ytterligare en tjänst inom fältgruppen görs när kommunvakternas arbete pågått i sex månader.

- I samband med att kommunens nuvarande upphandlade tjänster för bevakning löper ut görs en ny upphandling som tar ett helhetsgrepp på kommunens behov av bevakningstjänster och parkeringsövervakning. Här beaktas även erfarenheter från försöksverksamheten med kommunvakter. Upphandlingen kan exempelvis genomföras med hjälp av en Request for information (RFI).

Förslagen kan finansieras inom befintlig ram då kommunens bemanning med ordningsvakter vid boendet för nyanlända på Kemistvägen upphört.

2. Förutsättningar för att organisera ordningsvakter och väktare i egen regi

2.1 Kunskapsöversikt

Kunskapsöversikten innehåller en genomgång av nedan personaltyper inklusive lagbestämmelser, utrustning, utbildning och befogenheter.

- ordningsvakter
- väktare
- kommunvakter och liknande personal utan särskild lagreglering

2.1.1 Ordningsvakter

Det är polisens uppgift att upprätthålla den allmänna ordningen (polislag (1984:387) 1 §). I lag (1980:578) om ordningsvakter (LOV) stadgas dock att den som inte är anställd som polisman får förordnas att som ordningsvakt medverka till att upprätthålla allmän ordning.[1] För att ordningsvakter ska kunna sättas in krävs att vissa kriterier hos personen som ska förordnas är uppfyllda samt att det finns ett område där Polismyndigheten bedömer att det finns risk för ordningsstörningar.

Utbildning, utrustning och befogenheter

För att någon ska kunna förordnas som ordningsvakt krävs att personen med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget (4 § LOV) samt att personen genomgått en utbildning på 80 lektionstimmar med särskilt innehåll (4 kap. 2 § samt bilaga 1 PMFS 2017:12). Förordnandena, som gäller i högst tre år, utfärdas av Polismyndigheten som också ansvarar för utbildningen (5 § LOV). För att på nytt kunna förordnas till ordningsvakt krävs fortbildning (4 kap. 4 § samt bilaga 1 PMFS 2017:12).

Ordningsvakter har begränsade polisiära befogenheter. I första hand ska ordningsvakter försöka tala personer till rätta. Om inte uppgiften kan lösas på annat sätt får de avvisa eller avlägsna personer som genom sitt uppträdande stör eller utgör en omedelbar fara för den allmänna ordningen. Om inte heller det är tillräckligt får ordningsvakter tillfälligt omhänderta personer.[2] Ordningsvakter har tystnadsplikt (11 § LOV) samt ett rättsligt skydd som innebär att våld eller hot om våld mot dem bestraffas strängare än våld eller hot om våld mot gemene man (17 kap. 5 § brottsbalken (1962:700), BrB).

Ordningsvakter lyder under Polismyndigheten och är skyldiga att följa order som polis meddelar (6 § LOV). Ordningsvakter har särskild uniform utformad av Polismyndigheten och

[1] Bestämmelser om ordningsvakter finns bl.a. i lag (1980:578) om ordningsvakter (LOV), ordningsvaktsförordning (1980:589) och Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ordningsvakter, PMFS 2017:12, FAP 670-1.
[2] Polisen, ”Ordningsvakter”, 2019-09-12, hämtad 2019-10-16. https://polisen.se/lagar-och-regler/ordningsvakter/

kan bära handfängsel och batong (9 kap. 1-2 §§ PMFS 2017:12). Under vissa omständigheter får de även medföra hund och bära skjutvapen (9 kap. 5 och 6 §§ PMFS 2017:12).

Områden för patrullering

Polisen kan förordna ordningsvakter till två huvudtyper av områden. För det första finns i lagen vissa specificerade fall, exempelvis allmän sammankomst och lokaler där alkoholdrycker serveras (2-2b §§ LOV). För det andra anger en undantagsbestämmelse att ordningsvakter får förordnas om det finns ett särskilt behov och det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt (3 § LOV, så kallade LOV 3-områden).

Med stöd av denna paragraf har en rad kommuner fått godkännande av Polismyndigheten att använda sig av ordningsvakter för att öka ordningen på allmänna platser.[3] I de flesta fall handlar det om upphandlade ordningsvakter.[4]

Det finns flera exempel på fall där Polismyndigheten inte har godkänt kommuners ansökan om inrättande av LOV 3-områden, t.ex. i Göteborg och Uppsala. I Staffanstorp fanns ett LOV 3-område dit kommunen anställde ordningsvakter. Polismyndigheten tog senare bort LOV 3-området, vilket gjorde att personalen inte längre kan verka som ordningsvakter. Regeringen har tillsatt en utredning med syfte att utreda en modernisering och effektivisering av regelverket kring ordningsvakter och anpassa det till dagens förhållanden.[5]

Täby kommun har idag upphandlade ordningsvakter i kommunhuset. Fram till sista mars i år hade kommunen även ordningsvakter vid i boendet för nyanlända på Kemistvägen.

2.1.2 Väktare

Den reglering som finns rörande väktare handlar om väktare i auktoriserade bevakningsföretag. Enligt lagen (1974:191) om bevakningsföretag (BevL) är väktare en person som är godkänd för anställning i ett auktoriserat bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevakningstjänst (7 § BevL).[6] Med bevakningsföretag avses den som yrkesmässigt åtar sig att för annans räkning utföra bevakning. Lagen gäller alltså inte bevakning som utförs för egen räkning. Det slås också fast att lagen inte gäller bevakning som utförs av kommunal myndighet (1 § BevL). Om inte en kommun själv bildar ett bevakningsföretag kan den alltså inte anställa väktare i den mening som avses i bevakningsföretagslagen och Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd.

---

[3] 54 stycken enligt en undersökning från Sveriges Radio, ”Ordningsvakter övervakar stadskärnor”, 2018-04-24, hämtad 2019-10-16.
https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6936928
[4] Staffanstorp, Landskrona och Kalmar är kommuner som har eller har haft egenanställda ordningsvakter.
[5] Dir. 2019:89 *Ett modernare och effektivare regelverk för ordningsvakter*, 2019-11-21.
[6] Bestämmelser om väktare finns bl.a. i lag (1974:191) om bevakningsföretag, förordning (1989:149) om bevakningsföretag m.m., Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om bevakningsföretag och bevakningspersonal, PMFS 2017:10, FAP 573-1.

Kommuner kan ha personal anställd som utför bevakning, men det finns ingen uttrycklig reglering för det. Vilka förutsättningar som gäller för personal anställd av kommunen behandlas under kapitel 2.1.3. Nedan redogörs kort för de bestämmelser som gäller för auktoriserade bevakningsföretag och väktare anställda hos dem.

Bevakningsföretag auktoriseras av länsstyrelsen som också godkänner personalen (förordning (1989:149) om bevakningsföretag m.m. 1 §). Bland annat finns krav på att företaget ska ha en föreståndare och det ska beaktas att det har en lämplig organisation och planläggning (3 § BevL). Nyckelhantering ska ske med certifierat säkerhetsskåp (2 kap. 9 § PMFS 2017:10). Ska företaget hantera larm krävs certifierad larmcentral (3 kap. 7 § PMFS 2017:10).

Utbildning, utrustning och befogenheter

För att vara behörig att utföra bevakning i ett auktoriserat bevakningsföretag krävs genomgången utbildning om 128 lektionstimmar och praktisk yrkesträning i 160 timmar (7 kap. 1 § och bilaga 1 PMFS 2017:10). Väktare som utför bevakning ska bära uniform som är utformad av bevakningsföretaget och godkänd av länsstyrelsen (8 kap. 1 § PMFS 2017:10). Väktare som utför bevakning får bära batong. I vissa fall får väktare även medföra hund, bära handfängsel, OC-spray och skjutvapen (9 kap. PMFS 2017:10).

Till skillnad från ordningsvakter har väktare inga särskilda befogenheter att ingripa mot andra eller använda våld. Däremot har de också ett rättsligt skydd som innebär att våld eller hot om våld mot dem bestraffas strängare än våld eller hot om våld mot gemene man (7 § BevL).

Områden för patrullering

Det finns inga särskilda bestämmelser om var väktare får verka.

Det är vanligt att kommuner upphandlar olika typer av väktartjänster från bevakningsföretag. Det kan vara både traditionell bevakning, som rondering kring kommunala fastigheter, och mer trygghetsskapande uppgifter i exempelvis centrummiljöer. Däremot har det inte framkommit något exempel på kommuner som har skapat ett eget bevakningsföretag för att kunna anställa väktare. Täby kommun har idag upphandlade väktare.

2.1.3 Kommunvakter och likande personal utan särskild lagreglering

En tredje personalkategori som förekommer hos kommuner och ägnar sig åt bevakning och trygghetsskapande arbete är personal som inte omfattas av någon särskild rättslig reglering. De kan gå under olika benämningar, exempelvis trygghetsvärdar. I rapporten kommer de att benämnas kommunvakter. Då det saknas reglering för kommunvakter är det upp till arbetsgivaren att besluta om tjänstens utformning.

Utbildning, utrustning och befogenheter

Kommunvakter saknar både de särskilda befogenheter att ingripa som ordningsvakter har och den rätt att bära batong, och i vissa fall andra vapen, som såväl ordningsvakter som väktare

har. Även kommunvakter har i sin myndighetsutövning ett förstärkt rättsligt skydd (17 kap. 1 § BrB).

Kommunvakter saknar dock inte helt möjlighet att ingripa vid brott. I likhet med var och en har kommunvakter rätt att på bar gärning eller flyende fot gripa den som begått eller är efterlyst för ett brott som har fängelse i straffskalan (24 kap. 7 § rättegångsbalken (1942:740)). Var och en har också rätt att i nödvärn ingripa mot bl.a. brottsligt angrepp på person eller egendom och olovligt intrång i hus (24 kap. 1 § BrB). Dessa befogenheter har även ordningsvakter och väktare.

Ofta bär kommunvakter jackor, västar eller mer uniformsliknande klädsel, beroende på vad arbetsgivaren bedömer är lämpligt utifrån det uppdrag de har. Klädseln ska dock inte kunna förväxlas med uniform för polis eller ordningsvakt.

Områden för patrullering

Kommunvakter kan utföra både bevakning av bostadsområden och arbete som syftar till att skapa trygghet i centrummiljöer. I huvudsak verkar de genom närvaro, samtal och rapportering till t.ex. polis. Det finns inga särskilda bestämmelser om var kommunvakter kan verka.

Det finns en rad exempel på kommuner som använder sig av kommunvakter. Många gånger är de direkt anställda av kommunen.[7] Täby kommun har idag ingen anställd personal som kan kategoriseras som kommunvakt.

Exempel på kommunal bevaknings- och ordningsverksamhet i trygghetsskapande syfte

Kommun	Personal	Tid och plats	Regi	Kostnad per timme och personal	Kommentar
Håbo	En väktare i bil	Ett ca 1 km långt område centralt. Alla dagar kl. 19:30-20:30 och 22:30-24:00.	Upphandlat	ca 400 kr (inkl. bil)	Försöksperiod andra halvåret 2018. Projektet har inte fortsatt.
Uppsala	Fyra gående ordnings-vakter	Ca 1,5 km^2 i centrum kl. 15-22 alla dagar.	Upphandlat	ca 400 kr	Försöksperiod andra halvåret 2017. Arbetet har fortsatt men Polismyndigheten har minskat LOV 3-området i centrum till ca 0,5 km^2.
Trelleborg	Sex trygghets-värdar	Strategiska platser efter samråd med polis. Alla dagar. Företrädesvis nätter och kvällar.	Egen regi	ca 300 kr (enbart personal-kostnad)	Minimibemanningen ligger på 2 personer, vid vakanser används övertid.

[7] Exempelvis Staffanstorp, Lomma, Trelleborg och Svedala.

2.2 Att införa ordningsvakter och väktare i egen regi

Om kommunen vill organisera ordningsvakter och väktare i egen regi kan det antingen ske genom att kommunens samtliga bevakningstjänster utförs i egen regi (inom kommunen eller i ett kommunalt bevakningsföretag), eller genom att tjänster i egen regi sker som ett komplement till upphandlad bevakningsverksamhet.

2.2.1 Legala förutsättningar

Ordningsvakter

I Täby finns för närvarande tre områden där ordningsvakt får verka med stöd av paragraf 3 i lagen om ordningsvakter.

1. I och i omedelbar anslutning till kommunhuset.
2. Boendet för nyanlända på Kemistvägen.
3. Ett område i centrala Täby som innefattar Täby centrum (köpcentret), Täby torg, Esplanaden, kvarteren ”Hunden och katten” samt Biblioteksgången från Täby Centrum Doktorn till ”Järvenpää-parkeringen”.[8]

Kommunhuset och Täby centrum (köpcentret) är redan idag bemannade med ordningsvakter. Kommunen hade tidigare bemanning med ordningsvakter på Kemistvägen, men denna har upphört sedan den 1 april 2020. Enligt kommunpolisens bedömning saknar Polismyndigheten idag rättsliga grunder för att bevilja en ansökan om att skapa fler LOV 3-områden i kommunen.[9]

Väktare

Som tidigare nämnts kan en kommun inte anställa väktare i den mening som avses i lagen om bevakningsföretag och Polismyndighetens kompletterande föreskrifter utan att bilda ett eget bevakningsföretag.

Kommunvakter

Det finns inget legalt hinder för kommunen att anställa kommunvakter.

2.2.2 Bemanning, ledning och organisation

Ordningsvakter, väktare och kommunvakter i egen regi som komplement till upphandlad bevakning

Att anställa ordningsvakter eller kommunvakter som komplement till nuvarande bevakningstjänster skulle kunna ske inom befintlig organisation. Det kräver inga andra organisatoriska arrangemang än vad som kommunen själv finner lämpligt.

---

[8] Polismyndigheten, *Områden där ordningsvakter får tjänstgöra enligt 3 § lagen (1980:578) om ordningsvakter (LOV) efter särskild prövning av Polismyndigheten*, 2020-04-23.
[9] Jan Berlin, Kommunpolis i Täby kommun, 2019-10-17.

Att anställa väktare i den mening som avses i bevakningsföretagslagen och Polismyndighetens kompletterande föreskrifter kräver att kommunen bygger upp ett eget bevakningsföretag.

Samtlig kommunal bevakningsverksamhet i egen regi

För att upprätthålla en egen bevakningsverksamhet behöver kommunen ha tillgång till en rad administrativa och materiella resurser, bland annat:

- En larmcentral med en godkänd certifiering för mottagning och förmedling av alla olika typer av larm, bemannad dygnet runt.
- Fordon som är märkta och utrustade med material för åtgärdsservice, nyckelskåp, brandsläckare etc.
- Uniformer och persedlar specifikt framtagna för Täby kommun och godkända av länsstyrelsen.
- Radioutrustning och kommunikationsutrustning för väktarna.
- Lokaler som är anpassade och godkända av länsstyrelsen för bevakningsverksamhet.
- Personal med olika typer av kompetenser som väktare, receptionsväktare, ordningsvakter samt ersättare för dessa.
- Ledning och styrning av verksamheten med kunskap om hur man bedriver bevakningsverksamhet.
- Utbildning av personal som ska arbeta i uppdraget.

2.2.3 Ekonomi

Ordningsvakter, väktare och kommunvakter i egen regi som komplement till upphandlad bevakning

Huvuddelen av kostnaderna vid införande av kommunala ordningsvakter och kommunvakter skulle utgöras av personalkostnader. Enligt kollektivavtalet mellan Transportarbetarförbundet och arbetsgivarorganisationen Säkerhetsföretagen ska en väktare efter 15 månaders anställning placeras i en lönegrupp på ca 27 000 kr/månad, exklusive tillägg för obekväm arbetstid. Lön för ordningsvakt är ungefär 400 kr högre per månad.[10]

Utöver lön tillkommer kostnader för bland annat:

- Ersättning för obekväm arbetstid
- Fordon
- Fortbildning
- Utrustning och kläder

Väktare kan alltså bara finnas inom ett bevakningsföretag vilket kräver mer omfattande arrangemang. Lön för kommunvakter är svårare att fastställa då kvalifikationskrav och

[10] Securitas, ”Vanliga frågor - om jobbet som väktare/ordningsvakt”, hämtad 2019-10-14. https://www.securitas.se/jobba-hos-oss/vanliga-fragor-och-svar/om-jobbet/
Mail från Transportarbetarförbundet 2019-10-17.

arbetsuppgifter fastställs helt av arbetsgivaren. För att långsiktigt kunna anställa personal med önskvärd bakgrund är det troligt att det krävs minst en lön som motsvarar väktares.

Samtlig kommunal bevakningsverksamhet i egen regi

Det är svårt att uppskatta de kostnader det skulle medföra att införa och underhålla de administrativa och materiella resurser som krävs för att upprätthålla en bevakningsverksamhet i egen regi.

Kalmar kommun inrättade 2018 en egen trygghets- och larmcentral. De beräknade kostnaderna för första året uppgick till 6,6 mnkr och 5,2 mnkr för tredje året.[11] Det finns stor osäkerhet i hur överförbara dessa siffror är till Täby, men de ger troligen en viss indikation. Kostnader avser bara själva centralen, inklusive personal, teknisk utrustning, lokal med mera. Utöver detta tillkommer kostnader för vaktpersonal ute på fältet dygnet runt, fordon, klädsel med mera.

Möjliga former för ordningsvakter, väktare och kommunvakter i egen regi

	Yrkeskategori	Legala förut-sättningar	Organisation	Ekonomi
Kommunal bevaknings- och ordnings-verksamhet som komplement till upphandlade bevaknings-tjänster	**Ordningsvakter**	Får bara verka inom av polisen förordnade områden.	Kommunen beslutar själv.	Lönekostnader, ersättning för obekväm arbetstid, kläder, utrustning.
	Väktare	Väktare, i bevaknings-företagslagens mening, kan bara finnas i bevaknings-företag.	Bevakningsföretag, auktoriserat av länsstyrelsen, med bl.a. föreståndare, lämplig organisation och planläggning.	Kostnaderna liknar de för ordningsvakter och kommunvakter, men dessutom krävs att kommunen bygger upp ett auktoriserat bevakningsföretag.
	Kommunvakter	Omfattas inte av någon särskild rättslig reglering.	Kommunen beslutar själv.	Lönekostnader, ersättning för obekväm arbetstid, fordon, kläder, utrustning.
Samtlig bevaknings- och ordnings-verksamhet i egen kommunal regi	**Ordningsvakter, väktare och/eller kommunvakter**	Bevaknings-företagsform krävs för väktare.	Larmcentral med bemanning. Plus ordningsvakter, väktare och/eller kommunvakter ute på fältet.	Omfattande materiella och administrativa resurser krävs. Se exempel från Kalmar kommun.

[11] Centralen hanterar bland annat larm för brand, inbrott, överfall samt kommunala jour- och beredskapstjänster. Finansieringen på sikt är tänkt att komma från försäljning av larmcentraltjänster. Kalmar kommun, Tjänsteskrivelse, *Inrättande av en trygghets- och larmcentral*, KS 2017/0724.

3. Trygghet och säkerhet i Täby

3.1 Upphandlade bevakningstjänster

Täby kommun har för närvarande avtal med Securitas Sverige AB avseende bevakningstjänster i kommunen, avtalet går ut den 31 december 2021. För parkeringsövervakning har kommunen avtal med Avarn Security AB[12] till och med 31 januari 2021. Båda avtalen kan förlängas ytterligare ett år.

Avtalet med Securitas avser ett grunduppdrag bestående av bevaknings- och larmtjänster samt prissatta tilläggstjänster som kommunen kan avropa vid behov. Enligt avtalet ansvarar leverantören för att relevant lagstiftning följs samt bekostar personalens utbildningar och försäkringar. Leverantören ansvarar också för att bemanningen upprätthålls. Kommunen har rätt att kräva att personal byts ut utan motivering.[13]

I grunduppdraget ingår bland annat en så kallad områdesbil, bemannad av väktare, som cirkulerar Täby alla kvällar och nätter kl. 19-06. Områdesbilen bevakar kommunens lokaler och åker på larm. I grunduppdraget ingår också brottsförebyggande och trygghetsskapande insatser. Arbetet ska ha fokus på socialt kontaktskapande med ungdomar. Exempelvis besöker områdesbilen fritidsgårdar.

Tilläggsbeställningar görs av många olika verksamheter inom kommunen och kan vara på längre eller kortare tid. En stor del av tilläggsbeställningarna utgörs av ordningsvakter i kommunhuset. Andra tilläggsbeställningar kan till exempel vara utökning av områdesbilen i bostadsområden i samband med lov och helger eller bevakning i samband med politiska möten. Tilläggsbeställningar sker mestadels kl. 06-19 eftersom kommunen inte har någon ordinarie bevakning på dagtid. Larmutryckning som sker dagtid räknas också som tilläggsbeställning.

3.2 Nuläge

3.2.1 Trygghet i Täby

Andelen som upplever otrygghet och rädsla för brott har ökat kontinuerligt bland invånarna såväl i Stockholms län som i Täby kommun de senaste fem åren. I Täby kommun är dock andelen som upplever otrygghet och rädsla att utsättas för brott generellt sett mindre än i länet i stort.[14]

[12] Tidigare hette företaget Nokas Security AB.
[13] *Bevakningstjänster och tillhörande tjänster 2016*, avtal (KFA 2015/111-28) med bilagor och anbud.
[14] Länsstyrelsens medborgarundersökning - trygghet och otrygghet i Stockholms län

I medborgardialogen 2018 genomfördes en enkät om Täbybornas trygghet. Nedan visas de platser där de som svarat upplever otrygghet, vad som får dem att känna otrygghet och vilka åtgärder som de önskar.[15]

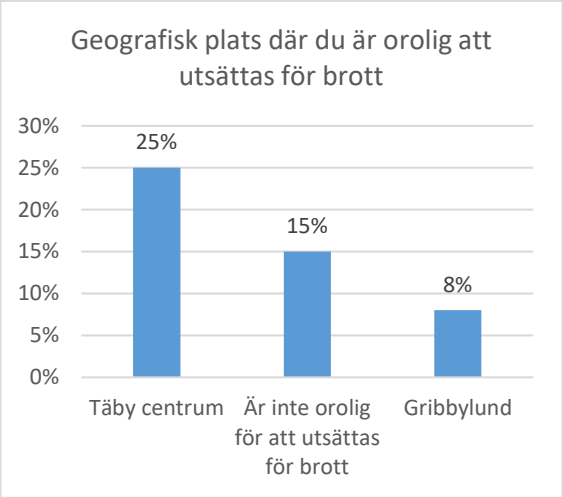

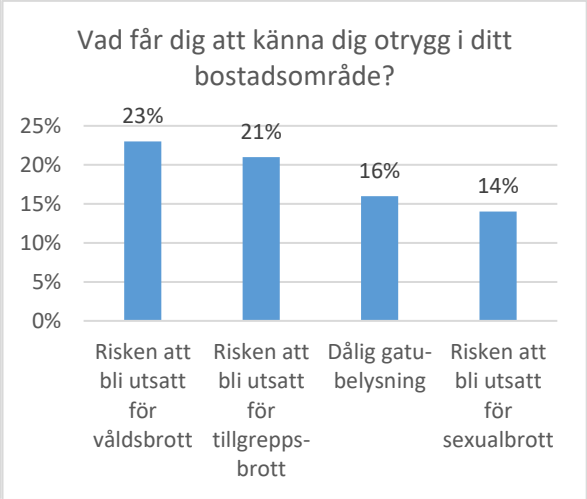

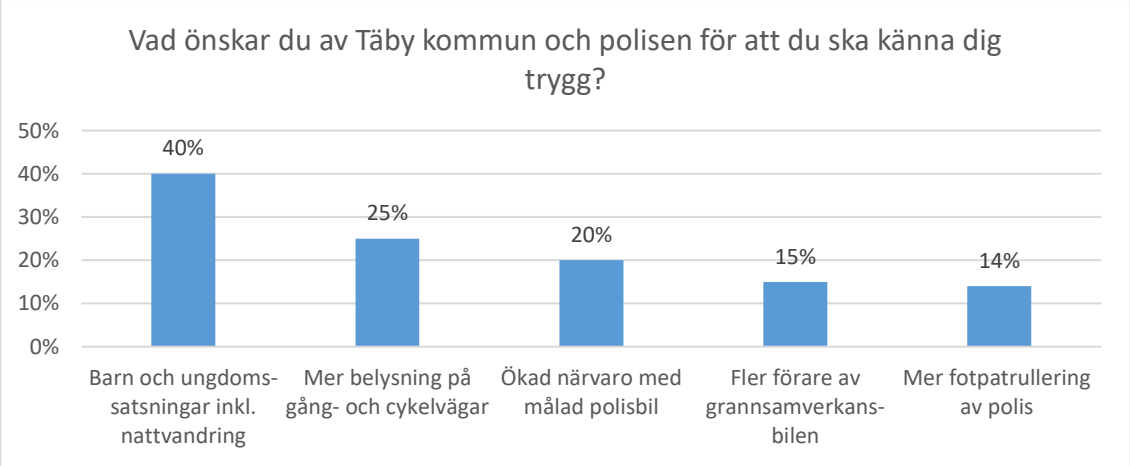

Beträffande platser där personer är oroliga för att utsättas för brott utmärker sig Täby centrum.

Satsningar på barn och ungdomar är de åtgärder som framför allt önskas. Väktarpatrullering fanns inte med som svarsalternativ, dock önskade 20 % av de som svarat ökad närvaro av polisbil och 14 % av de som svarat önskade mer fotpatrullering av polis.

[15] Täby kommun, *Gemensam lokal lägesbild*, dnr KS 2018/211-19. Undersökningen skedde genom en enkät på bl.a. kommunens hemsida. Svaren kompletterades sedan genom att dela ut enkäten bland grupper som var underrepresenterade bland de svarande, äldre och yngre. Totalt har mellan ca 550 och 850 personer har svarat på de olika frågorna. Respondenterna kunde välja flera svarsalternativ. Diagrammet över vad invånarna önskar är en sammanslagning av några av svaren i frågorna ”Vad önskar du att Täby kommun ska göra mer av för att du ska känna dig trygg?” och ”Vad önskar du att polisen i Täby ska prioritera mest för att du ska känna dig trygg?”.

3.2.2 Säkerhet i Täby

Risken att utsättas för våldsbrott är låg i Täby kommun. Under år 2019 var det endast Vaxholm och Ekerö som hade ett lägre utfall av antal anmälda våldsbrott i Stockholms län. Antalet anmälda misshandelsfall utomhus minskade med 7 % år 2019 jämfört med år 2018 i Täby kommun.[16]

Enligt polisens statistik från 2018 är Täby centrum det område där flest brott begås.[17]

Antalet bostadsinbrott varierar kraftigt över tid. De senaste tio åren har antalet inbrott och försökt till inbrott i Täby kommun varierat mellan 181 st. (2019) och 298 st. (2017).[18] Bostadsinbrott sker oftast under dagtid och under loven då många är bortresta.

3.3 Nuvarande arbete för trygghet och säkerhet i Täby

Nedan följer en kort genomgång av de insatser som utförs utöver bevakningstjänster för att öka trygghet och säkerhet i Täby kommun och som skulle ha beröring med bevakningstjänster i egen regi.

1. gemensam lokal lägesbild
2. nattvandring
3. grannsamverkansbilen
4. fältgruppen

3.3.1 Gemensam lokal lägesbild (GLL)

Gemensam lokal lägesbild är en del av det systematiska trygghetsarbetet i Täby. Varje vecka träffas aktörer inom kommun och polis samt räddningstjänst, Täby centrum med flera för avstämningar där utveckling av lägesbild och genomförda åtgärder följs upp.

3.3.2 Nattvandrare

Nattvandring i Täby förekommer både i kommunal regi och på initiativ från kommunens invånare. Syftet med nattvandring är att få till stånd en allmän lugnande verkan, bland annat genom att prata med ungdomar och hjälpa dem till rätta. För att ytterligare öka engagemanget har kommunen antagit en ny modell där föreningar får bidrag för att nattvandra. Uppskattad kostnad under första året är 80 000 kr.[19]

[16] Brottsförebyggande rådet och Polismyndigheten.
[17] Täby kommun, *Gemensam lokal lägesbild*, dnr KS 2018/211-19.
[18] Brottsförebyggande rådets statistikdatabas. Avser anmälda inbrott och försök till inbrott i bostad, fritidshus m.m.
[19] Täby kommun, *Öka engagemanget för nattvandring i Täby kommun*, 2019-04-25.

3.3.3 Grannsamverkansbilen

Polis, kommun och utvecklingsgruppen för grannsamverkan har sedan 2013 projektet Grannsamverkansbil. Projektet syftar till att öka tryggheten i boendemiljön. Grannsamverkansbilen patrullerar dagtid måndag till fredag och vid behov. De följer polisens och kommunens anvisningar om områden som behöver besökas. Kommunen ger årligen bidrag till verksamheten, för 2019 höjdes bidraget med ca 10 000 kr till 40 000 kr.

3.3.4 Fältgruppen

Fältgruppen, som består av tre fältsekreterare, arbetar förebyggande med ungdomar och är verksamma i skolor, på fritidsgårdar, Täby centrum och ute i kommunens offentliga miljöer. Fältgruppens arbete tillsammans med ungdomar bygger på frivillighet och förtroende med respekt för ungdomars integritet. I uppdraget ingår att förebygga missbruk, våld och psykisk ohälsa.

4. Bedömning och analys

4.1 För- och nackdelar med ordningsvakter, väktare och kommunvakter i egen regi

4.1.1 Samtlig kommunal bevakningsverksamhet i egen regi

Att helt ta över kommunens bevakningstjänster i kommunal regi kan vara möjligt men kräver ett omfattande och långsiktigt uppbyggnadsarbete. En helt ny organisation med lokal, teknisk utrustning och flera anställda behöver skapas.

4.1.2 Ordningsvakter, väktare och kommunvakter

Kommunen har möjlighet att organisera såväl ordningsvakter som kommunvakter i egen regi. För att anställa väktare, i den mening som avses i bevakningsföretagslagen och Polismyndighetens kompletterande föreskrifter, krävs att kommunen bildar ett bevakningsföretag.

Nedan beskrivs kortfattat de för- och nackdelar som finns för ordningsvakter och kommunvakter.

	Fördelar	Nackdelar
Ordnings-vakter	• Särskilda rättsliga befogenheter att ingripa. • Rätt att bära batong. • Rollen anpassad för att medverka till allmän ordning. • Krav på särskild utbildning och prövning av Polismyndigheten.	• Får bara verka inom mycket begränsade områden i Täby. Flera av platserna är redan bemannade med ordningsvakter.
Kommun-vakter	• Utformningen av uppdraget styrs helt av uppdragsgivarens behov. • Ingen begränsning av platser där de kan verka, såväl centrummiljöer som bostadsområden.	• Saknar särskilda rättsliga befogenheter att ingripa. • Inga externa krav på utbildning eller lämplighet – det är upp till arbetsgivaren att utforma kravprofil vid rekrytering.

Ordningsvakter

Ordningsvakter har särskilda befogenheter att ingripa men kan bara verka inom begränsade områden. Detta innebär att ordningsvakter behöver kompletteras med annan personal som kan verka i hela Täby. Kommunpolisen bedömer dock att ordningsvakter på Täby torg på kvällar och nätter under fredagar och lördagar skulle vara en insats som bidrog till att upprätthålla den allmänna ordningen.[20]

Kommunvakter

Kommunvakter är den personalgrupp i egen regi som kommunledningskontoret bedömer skulle ha störst förutsättningar att leda till ökad trygghet och säkerhet i Täby kommun. Till skillnad från ordningsvakter är de inte begränsade till att verka inom vissa områden och till skillnad från väktare, i den mening som avses i bevakningsföretagslagen och Polismyndighetens kompletterande föreskrifter, krävs inte ett bevakningsföretag.

4.2 Förslag på försöksverksamhet med kommunvakter i egen regi

Kommunledningskontoret föreslår en försöksverksamhet med två projektanställda kommunvakter under två år. I samband med försöksperiodens utgång ska försöksverksamheten utvärderas. Beslut om fortsatt verksamhet med kommunvakter fattas vid behov.

I samband med att kommunens nuvarande upphandlade tjänster för bevakning och parkeringsövervakning löper ut görs en ny upphandling som tar ett helhetsgrepp på kommunens behov av bevakningstjänster och parkeringsövervakning. Här beaktas även

[20] Jan Berlin, Kommunpolis i Täby kommun, 2019-10-17.

erfarenheter från försöksverksamheten med kommunvakter. Upphandlingen kan exempelvis genomföras med hjälp av en Request for information (RFI). Avtalet med Securitas Sverige AB om bevakningstjänster går ut den 31 december 2021 och avtalet med Avarn Security AB om parkeringsövervakning går ut den 31 januari 2021. Båda avtalen kan förlängas ytterligare ett år.

4.2.1 Uppdrag och befogenheter

Kommunvakternas främsta uppgift är att skapa trygghet genom synlighet, kontaktskapande dialog, förebyggande insatser, råd och anvisningar i kommunens offentliga miljöer. Genom att besöka platser där brott och ordningsstörningar är mer frekvent återkommande kan brottslig verksamhet störas ut vilket minskar allmänhetens utsatthet. En viktig del i verksamheten är ett uppsökande och relationsbyggande arbete riktat mot ungdomar.

I uppdraget kan även ingå att besöka bostadsområden för att bidra till trygghet och säkerhet med anledning av risk för bostadsinbrott, kontrollera kommunala fastigheter samt inrapportering till andra verksamheter i kommunen, exempelvis om träd som fallit ned över vägen eller ärenden som rör socialtjänsten, däribland orosanmälningar.

Varje kommunvakt är utrustad med en mobiltelefon dit allmänheten kan vända sig. Utifrån information som inkommer via mobiltelefonerna kan kommunvakterna efter behov uppsöka otrygga platser och fungera som stöd för invånarna genom synlighet, kontaktskapande dialog och förebyggande insatser.

Kommunvakterna har inte några särskilda befogenheter att ingripa, deras påverkan sker främst genom närvaro och dialog. Vid pågående ordningsstörningar ska kommunvakterna tillkalla den hjälp som behövs.

Kommunvakterna kan samverka med nattvandrare, grannsamverkansbil, fältgruppen och polis samt delta i Gemensam lokal lägesbild.

4.2.2 Resurser

- Organisationen består av två projektanställda kommunvakter på heltid. Arbetet leds av trygghets- och säkerhetsenheten.

- En eller två bilar står till kommunvakternas förfogande.

- Kommunvakterna är utrustade med varsin mobiltelefon dit allmänheten kan ringa.

- Kommunvakterna har en klädsel som tydligt visar deras titel och att de är anställda av Täby kommun. Klädseln ska dock inte kunna förväxlas med uniform för ordningsvakt eller polis. Även fordon märks på samma sätt.

Kostnaden för försöksverksamheten uppskattas uppgå till omkring 1,6 mnkr per år. Verksamheten kan finansieras inom befintlig ram då bemanningen med ordningsvakter på Kemistvägen upphört.

4.3 Andra förslag på trygghets- och säkerhetsskapande åtgärder

4.3.1 Ordningsvakter på Täby torg under helgnätter

Kommunen sätter via upphandlat bevakningsföretag in ordningsvakter att verka på Täby torg vid tidpunkter då många uppehåller sig i och kring närliggande krogmiljö, exempelvis kvällar och nätter på fredagar och lördagar. Detta är något som framförts av kommunpolisen och som skulle förstärka den bemanning som redan idag finns i krogmiljö. Även detta föreslås som en försöksverksamhet under två år.

Kostnaden för två ordningsvakter kvällar och nätter på fredagar och lördagar uppskattas uppgå till omkring 700 000 kr per år.[21] Åtgärden kan finansieras inom befintlig ram.

4.3.2 Utveckling av fältgruppens uppdrag

För att stärka kommunens arbete med att förebygga missbruk, våld och psykisk ohälsa bland ungdomar är en möjlig väg att utveckla fältgruppens uppdrag. Därför föreslås att en förnyad bedömning om ytterligare en tjänst inom fältgruppen görs när kommunvakternas arbete pågått i sex månader.

4.3.3 Nattvandring

Syftet med nattvandring liknar på många sätt syftet med kommunvakter, att skapa en trygg miljö i det offentliga rummet. För såväl nattvandrare som kommunvakter handlar en stor del av uppgifterna om att samtala med, och finnas på plats som stöd för, ungdomar. Om kommunvakter införs enligt förslaget ovan finns stora möjligheter till samordning med nattvandrarna. Utifrån det pågående arbetet med en föreningsmodell för nattvandring kan nattvandringen också utvecklas i samverkan med kommunvakterna.

[21] Kostnaden är beräknad på bemanning kl. 19-04 fredagar och lördagar oaktat storhelger. Beroende på hur behovet ser ut kan dag och tidpunkt för bemanningen komma att variera.